

УДК 94(569.3).«1943/2025»

<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2026-33-8>

Зелінський А.Л.

<https://orcid.org/0000-0003-0214-4625>

ЛІВАН – КРАЇНА НЕІСНУЮЧИХ КОРДОНІВ

Ліванська Республіка – держава з неделімітованими та недемаркованими кордонами. Йдеться про сухопутні та морські кордони з Сирією й Ізраїлем, а також розмежування виключної (морської) економічної зони з Сирією та Республікою Кіпр. Єдиний виняток становить технічне визначення рубежу між виключними економічними зонами Лівану й Ізраїлю.

Причини такого стану речей мають комплексну природу й охоплюють три групи чинників: політично-інституційну (наявність перманентної напруженості у стосунках з обома безпосередніми сусідами, багатоконфесійність ліванського суспільства, слабкість центральної влади, велике значення впливу зовнішніх і позадержавних акторів, економічно-безпекову (процвітання у прикордонних районах масштабної різнопланової контрабанди, котра виступає як одне з вагомих джерел насичення внутрішнього товарного та фінансового ринку й об'єктом різнорівневого політичного лобіювання) і міжнародно-правову (асиметричність договірних зобов'язань, відсутність ефективних механізмів реалізації рішень ООН, а також відмінне розуміння поняття «кордон» у кожній із зацікавлених сторін).

Нові можливості для переговорів стосовно ліванських кордонів визначилися завдяки низці взаємопов'язаних змін, що мали місце в лівантійському субрегіоні у 2024-2025 рр. Йдеться про відчутну поразку ліванської Хезболли у війні з Ізраїлем і кардинальне владне перезавантаження у Бейруті та Дамаску. Проте, з огляду на збереження впливу вищезокреслених чинників, можна говорити лише про ймовірність часткових позитивних зрушень. Маються на увазі: остаточне розмежування ліванської економічної зони з Кіпром і Сирією, ймовірну делімітацію морського кордону з останньою, а також – можливість початку дуже непростого процесу делімітації сухопутного лівансько-сирійського кордону. Станом на сьогодні, категорично нездоланні перешкоди зберігаються лише у випадку подальшого прикордонного врегулювання з Ізраїлем.

Ключові слова: Ліванська Республіка, Сирійська Арабська Республіка, Держава Ізраїль, Республіка Кіпр, Турецька Республіка, делімітація кордонів, демаркація кордонів

1. Вступ

Ліванська Республіка за низкою критеріїв являє собою безумовний соціально-політичний феномен. Йдеться про надзвичайну релігійну строкатість її населення, складність її форми правління, побудованої на засадах консоціативної (консоціальної) демократії і, нарешті, проіраціональну живучість її державного організму всупереч потрясінням зумовленим перманентними кризовими явищами системного характеру [1; 2; 3; 4; 5]. Із останньою з вищеперерахованих особливостей ліванського політичного *modus vivendi* безпосередньо пов'язана проблема значного ступеня умовності державних кордонів країни кедрів.

Як відомо, Ліванська Республіка має міжнародно визнані сухопутні та морські кордони із Сирійською Арабською Республікою та Державою Ізраїль [6; 7], а також на рівні виключної (морської) економічної зони межує з Республікою Кіпр [7]. Проте, на сьогодні значна частина цих кордонів не лише є не демаркованою, але навіть залишається не делімітованою.

Мета запропонованої публікації полягатиме у визначенні й узагальненні чинників, які призвели до вищевказаного стану речей, і окресленні найближчих перспектив щодо шляхів і можливостей позитивного розв'язання проблеми ліванських державних кордонів. Досягнення зазначеної мети, між іншим, сприятиме поглибленню нашого розуміння ситуації, пов'язаної з перспективою розробки Східносередземноморських газових родовищ, котрі здатні звести нанівець, чи бодай суттєво зменшити, європейську залежність від імпорту блакитного палива з Росії [8; 9; 10; 11].

Проблематика, пов'язана з ліванськими державними кордонами не лише розглядається у межах значного блоку тематичних досліджень, але й у той чи інший спосіб висвітлюється у переважній більшості загальних праць, присвячених як новітній історії країни кедрів, так і сучасним реаліям левантійського субрегіону Близького Сходу. Такий стан речей робить всеосяжний огляд відповідної літератури предметом окремого багатосторінкового дослідження. Тому, під час репрезентації історіографії зазначеної проблеми вирішено обмежитися низкою переважно найновіших вузькотематичних публікацій, котрі дозволяють скласти уявлення про відповідні ліванські реалії та їхню передісторію й водночас містять вказівки на попередню літературу. При цьому, як завжди у подібних випадках, варто підкреслити суб'єктивність і навіть діаметральну протилежність поглядів на описуваний стан речей, представлених авторами, котрі (безпосередньо чи з огляду на власні симпатії) знаходяться по різні боки державного кордону. Окрім цього, необхідно зважати на перманентну мінливість левантійських політичних реалій і надзвичайну релігійно-політичну сегментованість самого ліванського суспільства, що значною мірою впливає на характер положень, викладених у працях представників того чи іншого внутрішньоліванського сегменту.

Класифікуючи нижченаведені праці вирішено керуватися критеріями не політичної, а фізичної географії. Мається на увазі їх розподіл на дві групи, у яких відображається проблематика, пов'язана відповідно з сухопутними і морськими кордонами країни кедрів. Такий дещо нетрадиційний вибір обумовлено тим, що спільним знаменником у ситуації з сухопутними кордонами у нашому випадку виступає привальювання військово-політичних пріоритетів, тоді як при вирішенні морських суперечностей на першому місці опиняються економічні міркування.

До першої групи робіт, з-поміж іншого, варто віднести такі статті та монографії: «Загадка ізраїльсько-ліванського кордону» Д. Ешеля [12],

«Ліванська «Блакитна лінія»: новий міжнародний кордон чи просто чергова зона припинення вогню» Б. О'Ші [13], «Відсутність громадянства і плеємна ідентичність на східних кордонах Лівану Д. Чатті, Н. Мансура і Н. Ясіна [14], «Спінні кордони в Сирійсько-Лівансько-Ізраїльському регіоні: картографія, суверенітет і конфлікт» А. Кауфмана [15], «Формування прикордонних територій Лівану: Збройний опір та міжнародне втручання у Південний Ліван» Д. Мейєра [16], «Відмінність, безпека та повсякденна геополітика на кордоні Ізраїлю з Ліваном» Я. Слезінгера [17], «Управління кордонами в епоху «полегшеного державотворення»: допомога у сфері безпеки та гібридний суверенітет Лівану» С. Толєнс [18], «Прикордонні райони Лівану у світлі Сирійської війни: нові актори, стара маргіналізація» Дж. Муавада [19], «Дискретні та домінуючі прикордонні ландшафти Галілеї: ліванські мешканці Ізраїлю та ізраїльсько-ліванський кордон» А. Шнайфледера [20], «Прикордонний режим Лівану: гнучка жорсткість, іноземне втручання та гібридні безпекові структури» А. Джагарнатсінгх [6], «Демаркація «блакитної лінії» UNIFIL: просторове впорядкування, політична суб'єктивність та колоніалізм поселєнців на південно-ліванських прикордонних територіях» С. Кассем [21] тощо.

До другої групи належать публікації, здебільшого пов'язані з розмежуванням виключних економічних зон Лівану й Ізраїлю. С-поміж них: «Родовище Левіафан спричиняє суперечку про морський кордон між Кіпром, Ізраїлем і Ліваном» Е. Абултайфа [7], «Чи нарешті вирішать Ліван та Ізраїль свою суперечку щодо морського кордону?» М. Абд ель-Азіза [8], «Оцінка угоди про морський кордон між Ізраїлем та Ліваном» А. Сінгха та С. Раджива [22], «Історична угода між Ліваном та Ізраїлем щодо морського кордону» К. Нахле [10], «Ще один крок до миру: Морська угода між Ліваном та Ізраїлем» К. Яллурідеса [23] і «Правові наслідки Угоди про демаркацію морського кордону для ліванської держави» М. Мокдада й О. Абу Тахи [24].

Також необхідно сказати декілька слів про джерельну базу запропонованого дослідження. Перш за все, йдеться про політичні документи, в яких знайшли своє відображення історичні реалії, висвітлені на сторінках цієї публікації. До таких документів належать: ліванські державні нормативні акти, документи ООН, тексти міжнародних угод тощо. Також у цьому контексті необхідно згадати аналітичні розвідки, опубліковані на веб-сторінках міжнародних організацій та експертних центрів, причетних до близькосхідних досліджень. Нарешті, важливе місце у нашому випадку займають матеріали публікацій у засобах масової інформації. Зокрема, йдеться про контент арабських, ізраїльських, турецьких і західних медіа-ресурсів.

2. Сухопутні кордони Ліванської Республіки

Згідно з поправкою до статті 1 ліванської конституції від 9 листопада 1943 р., сухопутний кордон новоутвореної держави мав виглядати наступним чином: «На півночі: Від гирла річки Нахр-ель-Кабір уздовж лінії, що йде за

течією цієї річки, до місця її злиття з Ваді-Халід навпроти Джиср-ель-Камар. На сході: Лінія вододілу, що відокремлює Ваді-Халід і річку Нахр-ель-Асі, проходячи повз села Муайсара, Харбана, Хайт-Ібіш-Файсан, до височини біля двох сіл Бріфа та Матраба. Ця лінія далі йде вздовж північного кордону округу Баальбек у північно-східному та південно-східному напрямках, а звідти – по східних кордонах округів Баальбек, Бекаа, Хасбайя та Рашая. На півдні: Чинні південні кордони округів Сур і Маржуйюн» [25, р. 225 art. 1]. Проте, вищенаведені кордони, зафіксовані в основному законі Ліванської Республіки, не дивлячись на їхнє міжнародне визнання, протягом усієї історії незалежності країни кедрів фактично залишилися віртуальним символом без реального значення. Ключовою причиною такого стану речей стала банальна відсутність двосторонніх угод про їхнє визнання, підписаних Ліваном і його безпосередніми сусідами: Сирією й Ізраїлем.

2.1. Лівансько-сирійський сухопутний кордон

Лівансько-сирійський сухопутний кордон, котрий проходить північними та східними рубежами країни кедрів, має довжину 375 км. [6, р. 8]. Він був формально й до того ж доволі недбало сформований в межах утворення т. зв. Великого Лівану [26, р. 94–97, 102; 27, р. 28–36; 1, р. 75–80; 28, р. 76–77; 15, р. 34–43, 46–47, 58; 6, р. 8, 12; 29, с. 100–102] під час французького управління обома країнами в межах мандату Ліги націй [30]¹. Причина формалістичного ставлення Франції до лівансько-сирійського кордону, який навіть не було реально розмежовано, полягала у перебуванні обох країн під вищезгаданим французьким управлінням, котре у Парижі негласно розглядалось як безстрокове [27, р. 28]. На додачу, низка представників французької центральної влади і локальної адміністрації час від часу розглядали проекти зменшення ліванської території [26, р. 114–121, 192–199], що ймовірно додавало їй сумнівів у доречності повноцінної демаркації актуальних кордонів на півночі та сході країни кедрів.

Вищевказана політика французької адміністрації далася взнаки Ліванській Республіці після здобуття нею державної незалежності у 1943 р. Справа в тому, що у Сирії, котра стала незалежною трьома роками пізніше, панувало загальноновизнане переконання, згідно з яким Ліван насправді є сирійською територіальною складовою, штучно виокремленою французькими колонізаторами [27; 31]. З огляду на це, у Дамаску протягом більш ніж 60 років за будь-якого політичного режиму принципово відмовлялися визнавати реальний суверенітет Ліванської Республіки [27, р. 120–121; 31, р. 75, 82–83; 32; 15, р. 35; 6, р. 11–12; 29, с. 101–104; 33, 2, с. 119, 124–125]². За часів сирійської

¹ Ліван перебував під французьким мандатом протягом 1920–1943 рр., Сирія – протягом 1920–1946 рр. [26; 27, р. 28–33; 1, р. 88–109; 28, р. 69–110].

² Удаваним винятком з цього правила стала низка угод, заключених між обома країнами в роки сирійської окупації Лівану. Проте визнання у цих документах Лівану як незалежної країни мало

окупації (1990-2005 рр.) країна кедрів взагалі опинилася за один крок від інкорпорації до складу сусідньої держави [34; 31; 19, р. 5–6; 6, р. 16; 33, 1, с. 181–186, 2, с. 115–116]. Звичайно, за такого стану речей, не могло бути й мови про заключення між Сирією та Ліваном двосторонньої угоди про визначення державних кордонів [35, §4; 36, §12, 18–20, 22; 2, с. 191–192]. Зокрема, у цьому контексті можна згадати долю рекомендацій, запропонованих низкою двосторонніх робочих комісій, ситуативно створених для детального розмежування лівансько-сирійського кордону у 1950-60-х рр., котрі так і залишилися на папері [15, р. 47, 58; 19, р. 7], а також недбало завуальоване підпорядкування Дамаску ліванського кордону, *de facto* відображене у межах «Угоди про створення спільних прикордонних управлінь», підписаної у 1997 р., тобто під час сирійської окупації [34, descr.18].

Переломним у цій ситуації міг стати 2008 р., у якому Сирія не без міжнародного тиску зрештою встановила дипломатичні відносини з Ліваном і погодилася розпочати процес визначення та впорядкування державного кордону між обома країнами [36, §12, 19, 23–24, 68–69; 32; 15, р. 35, 103; 19, р. 7]. Однак, протягом 2008-2011 рр. ситуація з делімітацією та демаркацією лівансько-сирійського кордону залишалася незмінною [37, §46, 51; 15, р. 35; 19, р. 7]. З початком же громадянської війни у Сирії (2011 р.), врегулювання вищезазначеної проблеми стало просто об'єктивно неможливим. [19, р. 7–12, 16; 6, р. 12–13, 25; 38, §48]. Відтепер, дамаський режим не лише не прагнув, але й фізично не був спроможний здійснити процедуру розмежування державного кордону з Ліваном, оскільки після первинного хаосу він зрештою *de facto* поступився прикордонним контролем на користь своєї союзниці – ліванської радикальної шіїтської воєнізованої організації Хезболла («Партія Аллаха») [19, р. 7–10, 16; 6, р. 24–25, 31; 40, р. 1–3, 20–21, 25–26]. Своєю чергою, остання, ніколи не була зацікавлена у встановленні ліванського державного суверенітету над підконтрольними їй прикордонними областями, використовуючи їх для власних потреб, перш за все пов'язаних з отриманням збройної та фінансової допомоги від Ірану, а також зі шляхами наркотрафіку [5; 43; 44; 42, с. 153].

Однак, перешкоди з ліванського боку щодо повноцінного вирішення проблеми розмежування державного кордону з Сирією не обмежуються політикою Хезболли. Хоча офіційний Бейрут перманентно виступає за досягнення визначеності у цьому питанні, відсутність чіткої територіальної приналежності у прикордонних областях слугує центральній ліванській владі приводом для відмови у поширенні на них витрат на соціальні програми, розвиток інфраструктури, освітні проекти тощо. З деяким, проте незначним, перебільшенням можна навіть казати про відсутність ліванської держави у порубіжних районах [45; 14; 19; 6, р. 12, 23–24; 46; 44]. Окрім цього, умовність

на меті створення підґрунтя для подальшої легітимізації його поступової відмови від своєї незалежності на користь Сирії [31, р. 82–83].

прикордонного контролю сприяла процвітанню різноманітної і різнопланової контрабанди, котра набула форми основного місцевого бізнесу [45, р. 335; 19, р. 4, 6, 9; 46; 43; 44; 47]. В результаті, остання не лише надає жителям порубіжжя чи не єдину можливість для утримання себе і своїх родин, але й виступає однією з важливих складових товарного та фінансового насичення внутрішнього ринку країни кедрів. За таких умов, у владних структурах самого Лівану мають існувати політичні сили, котрі не менш від «Партії Аллаха», матеріально чи навіть електорально зацікавлені у гальмуванні процесу упорядкування державного кордону із Сирією. Нарешті, демотивуючим чинником певною мірою виступає технічна складність самого процесу розмежування лівансько-сирійського кордону з його численими суперечливими територіями, майновими суперечностями й інфраструктурними невизначеностями [19; 47].

Проте, у наслідок трьох взаємопов'язаних подій: падіння у Сирії диктаторського режиму алавіта Б. аль-Асада, суттєвого послаблення ліванської Хезболли і приходу до влади у країні кедрів політиків помірковано-прогресистського плану (кін. 2024 – поч. 2025 р.) [42; 48], Ліванська Республіка отримала реальний шанс на врегулювання питання делімітації кордону з САР [49; 47; 50; 51]. Каталізатором для здійснення перших кроків у зазначеному напрямку стали підспудно інспіровані все тією ж «Партією Аллаха» прикордонні інциденти, котрі у березні 2025 р. мало не переросли у відвертий збройний конфлікт між арміями обох країн [38, § 45; 52; 44; 49]. У межах врегулювання зазначеної напруженості, 27 березня за посередництвом Саудівської Аравії відбулася сирійсько-ліванська зустріч на рівні міністрів оборони, під час якої зокрема було підписано угоду про дієве впорядкування спільного кордону з подальшою співпрацею задля забезпечення належного його функціонування [44; 49; 47; 51; 53]. Щоправда, згідно з інформацією ЗМІ, в угоді використано термін «демаркація», не зважаючи на відсутність здійснення делімітації, що знижує об'єктивну цінність документу, фактично роблячи його декларацією про наміри. Проте, існує низка об'єктивних чинників, котрі роблять нинішню ситуацію найбільш сприятливою (або найменш несприятливою) за 80-річну історію незалежного існування обох держав.

У випадку Сирії, насамперед необхідно вказати на відносну слабкість нової переважно сунітської влади на чолі з перехідним президентом А. аш-Шараа, котра має відчутні проблеми з остаточним підпорядкуванням і централізацією усіх регіонів САР, а також з викликами, пов'язаними з військовою присутністю Ізраїлю на південному заході країни та бойовиків ІДІЛ у Сирійській пустелі [42, с. 151–153; 48; 54]. За такого стану речей, питання територіальних претензій до сусідньої держави має відійти на другий якщо не на третій план. Водночас, А. аш-Шараа надзвичайно зацікавлений в остаточній нормалізації відносин зі США; зокрема, в анулюванні Вашингтоном Закону Цезаря, котрий дозволяє у будь-який момент поновити економічні санкції, що були

запроваджені США проти Сирії часів режиму Б. аль-Асада [55]. Своєю чергою, США, котрі протягом усього часу існування Ліванської Республіки прагнуть бачити країну кедрів як цілісну прозахідну державу [6, р. 43–44; 33, 1; 51], усебічно підтримують ідею упорядкування лівансько-сирійського кордону. Останнім свідченням на користь зазначеної позиції Вашингтону стала відповідна вимога, викладена у 9-му пункті «Дорожньої карти» подальшого політичного розвитку країни кедрів, представленій ліванському уряду у червні 2025 р. спеціальним посланником США на Близькому Сході Т. Бараком [47; 56]. Нарешті, говорячи про Ліван варто мати на увазі, що провід Хезболли гіпотетично також може підтримати ідею міцного кордону з Сирією з огляду на прихід до влади у Дамаску відвертих ворогів «Партії Аллаха» з числа лідерів у недалекому минулому радикальної сунітської опозиції режиму Б. аль-Асада [46; 52; 4, 2, с. 160–161; 42, с. 149–150; 48].

2.2. Осібна проблема Ферм Шебаа

Територія сільськогосподарських угідь (у англomовній традиції окреслена терміном “the farms”), котрі свого часу належали жителям ліванського селища Шебаа, включно з прилеглою до неї смугою родючої землі в районі пагорбів поблизу від села Кфар-Шуба [15, р. 184; 50], розташована на південно-західному схилі гори Хермон, становить осібну прикордонну проблему субрегіонального масштабу. Внаслідок все того ж недбалого розмежування Лівану та Сирії за часів французького мандату (див. § 2.1), низка земельних наділів площею у кілька десятків квадратних кілометрів³, які належали ліванським селянам опинилася на території сусідньої країни [12, р. 82; 15, р. 35, 37–42; 16, р. 110, 191–192; 50]. Проблема нікуди не поділася після проголошення обома державами незалежності [12, р. 82; 15, р. 48, 102–103; 16, р. 18–19, 109–110; 6, р. 10]. Так, хоча створена у 1964 р. двостороння робоча група з вирішення питання Ферм Шебаа визнала цю територію ліванською, її висновок залишився на рівні неофіційних рекомендацій [12, р. 82; 2, с. 163; 15, 47, 58, 103; 16, р. 17; 6, р. 11; 50].

Ферми Шебаа безумовно так і залишилися б однією з численних суперечливих територій лівансько-сирійського кордону [47], якби не події Шестиденної війни 1967 р., коли ізраїльські війська зайняли, а згодом й анексували зазначену область як частину сирійських Голанських висот [12, р. 82; 15, р. 105–108; 16 р. 19, 110, 191; 6, р. 10–11; 50]. У такий спосіб, Ферми Шебаа на додачу до їхньої невизначеної державної приналежності опинилися у складі третьої країни. Проте, навіть після цього, протягом кількох

³ Цей пункт виглядає наступним чином: «Permanent and definitive demarcation and definition of the border between Lebanon and Syria» [56, § 9]. Відповіддю на нього стала інспірована знову ж таки Саудівською Аравією зустріч міністра закордонних справ Сирії А. аш-Шейбані з міністром оборони Лівану генерал-майором М. Менассою. Зокрема, в межах цього діалогу, котрий мав місце 2 жовтня 2025 р., були підтверджені наміри обох сторін щодо співпраці у питанні розмежування спільного кордону [53].

десятиліть доля цієї запустілої території цікавила лише місцевих власників втрачених земельних наділів [15, р. 168–175; 50]. Однак у 2000 р., казус Ферм Шебаа саме завдяки своїй невизначеності потрапив у поле зору Хезболли з огляду на добровільне виведення ізраїльських військ з Південного Лівану [13; 2, с. 131–167; 21; також див. § 2.3]. На той момент, «Партія Аллаха» конче потребувала віднайдення «довгограючого» й до того ж загальнозрозумілого приводу, котрий дозволив би їй зберегти легітимний статус позаурядового збройного формування, наданий винятково задля визволення півдня країни кедрів з-під ізраїльської окупації [57, art. 3; 16, р. 109; 4, 1, с. 172].

У цьому сенсі, випадок Ферм Шебаа з огляду на його наглядність і безнадійність був мало не ідеальним. З одного боку, за претензіями Лівану стояли висновки вищезгаданого прикордонного комітету, зроблені у 1964 р. і майнові права місцевих селян; з другого боку, Ізраїль, з огляду на рішення ООН щодо належності зазначеної території до сирійських Голанських висот [58, §14–20], відмовлявся розглядати її як ліванську; з третього ж – офіційний Дамаск, прагнучи ускладнити життя Ізраїлю, підтримати союзу йому Хезболлу й водночас не втратити право на відповідні території, підтверджував належність Ферм Шебаа до Лівану лише на словах, пов'язуючи свої подальші дії з виведенням ізраїльських військ з Голанських висот [58, §16; пор. 12, р. 82; 2, с. 192; 16, р. 110; 44; 50]. В результаті, протягом останніх років сирійської окупації (2000–2005 рр.), періоду домінування чи бодай відчутного впливу Хезболи (2011–2024 рр.) і навіть правління антисирійської коаліції (2005–2011 рр.) [33; 4], ліванські уряди усі як один з огляду на переконання, вплив, шантаж чи політичні компроміси, пов'язані із «Партією Аллаха» незмінно ретранслявали гасло останньої [59, р. 77, 91, 108–110, 125] щодо необхідності виведення ізраїльських військ з ліванських Ферм Шебаа [2, с. 162–167, 172, 179–180, 191–192; 15, р. 175–192; 33, 2, с. 119; 16, р. 109–110, 114, 181; 4, 1, с. 174; 44; 49; 50].

Із послабленням Хезболли та зміною влади у Лівані й Сирії (див. § 2.1) проблема Ферм Шебаа набула дещо іншого забарвлення. Відтепер, недостатньо впевнена у собі нова сирійська влада (пор. § 2.1) все уважніше дослухається до американських закликів щодо заключення нею мирної угоди з Ізраїлем [55]; офіційний Бейрут значно менше перебуває під впливом Хезболли та її наративів [52; 56]; до того ж, на лівансько-ізраїльському кордоні останнім часом з'явилися реальні, а не ілюзорні причини для суперечностей (див. § 2.3). За такого стану речей, найбільш прийнятним виглядатиме наступне покрокове вирішення проблеми Ферм Шебаа: 1. Офіційне визнання Сирією належності до неї зазначеної території; 2. Її деокупація в ході досягнення угоди з Ізраїлем; 3. Вирішення остаточної долі Ферм Шебаа у контексті домовленостей і компромісів, досягнених під час загальної офіційної делімітації та демаркації лівансько-сирійського кордону.

2.3. Лівансько-ізраїльський сухопутний кордон

Проблема 79-кілометрового лівансько-сирійського сухопутного кордону, розташованого на південних рубежах країни кедрів [6, р. 8] є настільки ж простою, наскільки складним є її розв'язання. В основі розмежування обох країн лежить кордон, проведений між територіями французького та британського мандатів згідно з угодою Поле-Ньюкомба, підписаною у 1923 р. Хоча у міжвоєнний період ставлення до цього кордону було більш серйозним, ніж до по суті адміністративного кордону між Ліваном і Сирією (див. § 2.1), він також відзначався значним ступенем аморфності та суперечливості [12, р. 72–78; 13, р. 20–21; 1, р. 86–87; 2, с. 162–163; 15, р. 17–18; 6, р. 8–9; 20, р. 571].

Проте, насправді визначальними для долі південного кордону Ліванської Республіки часів її незалежності стали два пов'язані між собою чинники. По-перше, йдеться про участь країни кедрів у арабо-ізраїльській війні 1948–1949 рр., яка завершилася заключенням перемир'я, котре так і не переросло в мирну угоду [12, р. 77; 13, р. 21; 1, р. 114; 20, р. 571; 50]. По-друге – про подальше поперемінне або й одночасне розглядання обома сторонами спільного кордону як лінії фронту⁴. Відповідно, відсутність мирної угоди означала неможливість делімітації кордону, а перманентна пряма чи опосередкована конфронтація між двома державами робила і продовжує робити неможливою появу навіть самої перспективи підписання мирної угоди. З огляду на це, роль лівансько-ізраїльського кордону, починаючи з 1949 р., відіграють рубежі, окреслені Організацією об'єднаних націй, неспроможною забезпечити навіть повноцінність їхнього функціонування, не кажучи вже про їхню недоторканість. У 1949 р. таким рубежем стала т. зв. зелена лінія, котра окреслювала тодішню територію єврейської держави [6, р. 9; 21, р. 6], а у 2000 р. (після виведення ізраїльських військ в Південного Лівану) – лінія блакитна [12; 13; 2, с. 131–167; 16, р. 175–204; 17; 6, р. 10; 21; 50; 60].

Станом на сьогодні ситуація виглядає наступним чином. Після вражаючої за своєю ефективністю відповіді Ізраїлю на агресивні дії Хезболли під час палестинсько-ізраїльської війни 2023–2025 рр. [60], «Партія Аллаха» вибула з боротьби, що й було зафіксовано у рамках перемир'я, підписаного Ліванською Республікою й єврейською державою 27 листопада 2024 р. Зокрема, у межах цієї угоди воєнізовані формування Хезболли повинні були повністю передати контроль над ліванською територією, що знаходиться на південь від р. Літані ліванській армії, тоді як Ізраїль мав відвести свої війська, задіяні у наземній операції проти Хезболли, за згадувану вище блакитну лінію [61]. Проте,

⁴ У цьому контексті з одного боку необхідно вказати на використання Південного Лівану як бази воєнізованих палестинських формувань, а згодом – й «руху опору» Хезболли, з іншого ж – про ізраїльську окупацію зазначеної області у 1978–2000 рр. і наземні операції ЦАХАЛу часів 34-денної війни 2006 р. та антитерористичної операції «Стріли півночі» 23 вересня – 27 листопада 2024 р. [12, р. 77; 13, р. 21; 1, р. 153–156; 2, с. 131–197; 15, р. 111–127; 35–174; 20, р. 571–572; 5; 4, 1, с. 174; 42, с. 146; 60].

всупереч зазначеній домовленості, єврейська держава відмовилась залишити 5 ліванських прикордонних висот: аль-Азія, аль-Авайда, ель-Хамамес, Джабаль-Білат і Лаббуна, вимагаючи попереднього тотального роззброєння Хезболли [60]. Своєю чергою, офіційний Бейрут у відповідь на заклик США піти на зустріч вимозі Ізраїлю [56], постановив завершити до кінця 2025 р. роззброєння Хезболли у Південному Лівані з поверненням до зазначеного процесу після остаточної деокупації вищезгаданого району [49; 62; 63]. Натомість, Тель-Авів відмовився конструктивно відреагувати на кроки ліванського уряду, що своєю чергою надало Хезболлі привід до відмови від домовленостей щодо подальшої демілітаризації з огляду на збереження ізраїльської небезпеки для країни кедрів. Враховуючи ж, що влада в Ізраїлі нині належить як ніколи впевненим у собі крайньоправим «яструбам», тоді як примусове тотальне роззброєння «Партії Аллаха» залишається поза межами можливостей ліванської армії [64; 65], ні про які угоди між обома країнами, а отже й про делімітацію їхнього спільного кордону, найближчим часом, не може бути жодної мови [64].

3. Морські кордони Ліванської Республіки

Загальна довжина морського кордону країни кедрів становить 225 км. [6, р. 18]. Питання делімітації морських кордонів Лівану з сусідніми Ізраїлем і Сирією (див. § 1) безпосередньо пов'язане з визначенням виключної економічної зони (не плутати з територіальними водами [10; 49]) країни кедрів. Чітке ж встановлення останньої дозволило б Ліванській Республіці безперешкодно зайнятися розвідкою і розробкою підводних надр ділянки морського шельфу, прилеглої до її західного кордону [6, р. 8]. Перш за все, у цьому випадку йдеться про пошук газових, а можливо й нафтових родовищ. Ймовірність успіхів у цьому напрямі суттєво підвищилась з відкриттям 2010 р. значного ізраїльського газово-нафтового родовища, котре отримало назву Левіафан [7, р. 292–293; 16, р. 229]. Ця обставина призвела до поживлення процесу визначення ліванських морських кордонів, а точніше – виключної економічної зони країни кедрів, почасти ставлячи економічні інтереси республіки на перший план у порівнянні з її зовнішньополітичними пререференціями.

3.1. Морський кордон Лівану з Ізраїлем

Як це не парадоксально, першою і поки що єдиною офіційно розмежованою ділянкою ліванських рубежів стала лінія розподілу виключних економічних зон країни кедрів та Ізраїлю. Процес досягнення відповідної угоди, згодом здійснюваний за посередництвом США у співпраці останніх з Францією, Катаром та ООН, розпочався у 2012 р. Двома роками раніше набула чинності угода про розмежування економічних зон Ізраїлю та Республіки Кіпр. Паралельно, у 2010-2011 рр. Ліванська Республіка, з огляду на низку внутрішніх і зовнішніх чинників (пор. §3.2), зокрема на бажання розширити у південному напрямі власну потенційно газонаосну економічну зону, рішуче

оскаржила на рівні ООН правильність визначення свого морського кордону з Ізраїлем, зафіксованого у межах вищезгаданої угоди [66]. Офіційний Бейрут висунув проігноровану єврейською державою вимогу про перенесення вказаної у зазначеній угоді точки зіткнення ізраїльської, кіпрської та ліванської економічних зон (т. зв. Пункту 1) на 17 км. Південніше (до т. зв. лінії 23). Як зазначалося вище, у 2012 р. до врегулювання зазначеної територіальної суперечки долучилися Сполучені Штати, зацікавлені у створенні безпечних умов для розвідки і розробки вуглеводневих ресурсів Східного Середземномор'я. Проте, протягом 2012-2021 рр. їхні зусилля (зокрема, запропоновані територіальні компроміси) не знайшли належного відгуку ані у Бейруті, ані у Тель-Авіві. Такий стан речей можна пояснити екзистенційним характером протистояння єврейської держави і домінуючої на той час у Лівані Хезболли (пор. § 2.3), а також чинником вільного доступу Ізраїлю до вже діючих шельфових газових родовищ: Левіафан і Тамар. Ситуація додатково ускладнилася у 2020-2021 рр., коли черговий контрольований «Партією Аллаха» уряд Лівану [4, 2, с. 159–160], послідовно висунув низку нових вимог, згідно з якими економічна зона країни кедрівзрештою мала б сягати ще південніше (до т. зв. лінії 29), що збільшило б її площу на 1430 км. кв. [16, р. 217–228; 7; 8; 22; 10; 23; 24, р. 109].

Проте, у 2022 р. справа все ж-таки зрушила з мертвої точки. Причиною цьому стала низка нових, чи бодай порівняно нових, чинників. З ізраїльського боку йдеться про епізодичне перебування при владі поміркованого уряду Я. Лапіда і неможливість безпечної розробки готового до експлуатації відкритого у 2017 р. перспективного газового родовища Каріш, спричинена загрозами з боку Хезболли [8; 9; 22; 10]. З ліванського ж – вирішальну роль відіграла системна (зокрема й енергетична) криза, котра охопила країну кедрів протягом 2019-2021 рр. [3, с. 162; 8; 9; 4, 2, с. 159–160], а також часткове послаблення політичної ролі «Партії Аллаха» внаслідок поразки очолюваного нею міжпартійного блоку на парламентських виборах 2022 р. [4, 2, с. 162–163]. В результаті, 27 жовтня 2022 р. обидві країни заключили дуже специфічну, проте цілком реальну угоду про розмежування виключних економічних зон Лівану й Ізраїлю. Згідно з цією домовленістю межа між економічними зонами двох держав мала проходити по лінії 23, тоді як Ізраїль, котрий зберіг за собою задалегідь розвідане газове родовище Каріш, мав би отримати певну грошову компенсацію, вразі віднайдення природного газу у надрах потенційного родовища Кана, право на розвідку та розробку якого відходило Ліванській Республіці [67; 22; 23; 24, р. 103–104]. Специфічність угоди була продиктована обопільним бажанням вирішити економічні питання і, перш за все у випадку Лівану, зберегти підтримуваний широкими верствами населення статус ворога для держави-контрагента. З огляду на це, зазначена угода являла собою низку окремих листів наданих Ліваном та Ізраїлем у розпорядження Сполучених Штатів, завдяки чому вона не містила жодного документу, на якому одночасно

стояли б підписи представників обох держав; окрім цього, у фінальному документі зосереджувалася увага лише на деталях розмежування економічних зон зі збереженням status quo (тобто стану подальшої невизначеності) у питанні обопільного визнання та делімітації державного морського й сухопутного кордону; нарешті в угоді було закладено передумови для подальшого уникнення безпосередньої співпраці між обома державами [67; 8; 9; 22; 10; 23; 24].

Разом з цим, у тексті угоди було проведено ідею про необхідність майбутньої делімітації самого морського кордону, як умови повноцінного безпечного використання реальних і потенційних природних ресурсів обох економічних зон [22; 23; 24, р. 104–105]. Ця обставина, не зважаючи на запевнення офіційного Бейрута про відсутність політичної складової у межах зазначеної угоди, виступає формальною декларацією якщо не підґрунтям для подальших обопільних намірів щодо юридичного визначення морського кордону. Щоправда, нині обидві сторони є традиційно далекими від реалізації зазначеної можливості [65]. Такий стан речей обумовлено не лише ескалацією ізраїльсько-ліванського військового протистояння (див. §2.3), але насамперед ліванськими розчаруваннями, пов'язаними з відсутністю природного газу у надрах оманливого псевдо-родовища Кана [68] помноженими на відсутність інформації про наявність на ліванському морському шельфі інших перспективних об'єктів, розташованих поблизу від ізраїльської економічної зони [69].

3.2. Перемовини між Ліваном і Республікою Кіпр

Розмежування ліванської та ізраїльської економічних зон відкриває й іншу, більш реалістичну, перспективу для врегулювання навколордонної проблематики країни кедрів. Йдеться про завершення аналогічного процесу між Ліванською Республікою та Республікою Кіпр. Початок вирішенню цього питання було покладено ще у 2007 р., коли обидві країни уклали угоду про медіальний розподіл морського простору, що знаходиться між їхніми територіальними водами на дві економічні зони. При цьому, умови зазначеної угоди передбачали можливість коригування крайньої південної та північної точки розмежування після їхнього усталення відповідно з Ізраїлем і Сирією [16, р. 217–219; 7, р. 292; 8; 22; 10; 70]. Однак, не зважаючи на безконфліктний характер лівансько-кіпрських відносин [7, р. 292; 69], вищезгадана угода так і не була ратифікована ліванським парламентом. Формальним приводом для цього стала незгода офіційного Бейрута з визначенням координат точки зіткнення економічних зон Ізраїлю, Кіпру та Лівану, прийнятої під час укладання аналогічної ізраїльсько-кіпрської угоди (див. §3.1). Однак, справжньою причиною несподіваної непоступливості Лівану вважається не неузгодженість у визначенні географічних координат, котру, як було сказано вище, завжди можна було б підкорегувати заднім числом, а небажання псувати відносини з Туреччиною, з якою Ліван на той момент збирався підписати

вигідну торгівельну угоду [71, р. 76; 16, р. 217–218, 225; 8; 10; 70]. Анкара ж усіма силами намагалася зашкодити підписанню будь-яких угод, котрі б не враховували інтереси протегованої нею невизнаної Турецької Республіки Північного Кіпру [71; 8; 49].

Усунення вищезгаданої суперечності з Ізраїлем, поряд із послабленням недоброзичливої щодо Кіпру Хезболли [70], зростанням стратегічної зацікавленості країн Євросоюзу у розробці вуглеводневих покладів Східного Середземномор'я (пор. §1) і загальною вторинністю турецького чиннику у сучасній ліванській політиці [72; 73; 42, с. 155–156] мають посприяти максимальному пришвидшенню процесу розмежування ліванської та кіпрської економічних зон. Зокрема, такої думки дотримується нинішній президент країни кедрів, генерал Ж. Аун, котрий вже у 2025 р. дав зелене світло лівансько-кіпрським переговорам з приводу цього питання, винятково важливого для ліванської економіки [69; 70]. Так, вже у березні він, поряд зі своїми колегами із Франції, Сирії, власне Кіпру та прем'єр-міністром Греції, узяв участь в онлайн зустрічі, що між іншим стосувалася вирішення проблеми розмежування морських кордонів у Східному Середземномор'ї [49]. Згодом же Ж. Аун інспірував створення і узяв під особистий контроль діяльність відповідного комітету на чолі з міністром громадських робіт Ф. Разамні [70]. Результатом зазначених ініціатив стала нова дещо відмінна від попередньої лівансько-кіпрська угода про розмежування виключних економічних зон, підписана на рівні виконавчої влади обох країн 26 листопада 2025 р. [72; 73]. Однак, як і у попередньому випадку, крапку у цьому питанні мають поставити парламенти Ліванської Республіки та Республіки Кіпр, котрі повинні ратифікувати вищезгаданий документ [72; 73], чого на момент написання цієї статті ще не сталося.

3.3. Морський кордон Лівану з Сирією

В цілому, проблема делімітації морського лівансько-сирійського кордону, подібно як і розмежування виключних економічних зон обох країн є безпосереднім продовженням ситуації, що існує на суходолі. Протягом більш ніж десятиліття, офіційний Бейрут безрезультатно звертався до Сирії з пропозицією упорядкування спільного морського кордону та врегулювання суперечливих моментів (йдеться про приналежність бл. 800 кв. км. Морської поверхні [74]), пов'язаних з розмежуванням економічних зон [72; 74; 75; 9; 10; 49]. На додачу, ситуація цілком природньо ускладнилася з початком сирійської громадянської війни. Розв'язанню зазначеної проблеми не посприяти (а скоріше, навіть, зашкодили) претензії на посередництво, виявлені Росією [75].

Однак, як і у випадку інших прикордонних суперечностей, що існують між двома державами, падіння режиму Б. аль-Асада відкриває вікно можливостей для нормалізації морських колізій. Окрім чинників, перерахованих вище, у морському контексті варто вказати на відсутність у нового уряду Сирії доступу до переважної більшості внутрішніх нафтових родовищ Заєвфраття, все ще

контрольованих напівнезалежними сирійськими курдами [75; 42, с. 152; 76]. З огляду на це, А. аш-Шараа, на відміну від Б. аль-Асада, має бути реально зацікавленим в упорядкуванні морських кордонів САР. Створення нормальних умов для розробки альтернативних шельфових надр дозволить Дамаску отримати важливе джерело прибутків для відновлення країни, зруйнованої все ще жевріючою громадянською війною [77], а також надасть сирійській центральній владі додатковий козир у перемовинах з курдами, котрі мають суттєві логістичні проблеми з експортом власної нафти.

Тому не дивно, що А. аш-Шараа вже сьогодні виявляє відвертий інтерес до проблематики морських кордонів. Зокрема, він взяв участь у вищезгаданій дистанційній березневій бесіді голів низки середземноморських держав, на порядку денному якої значилося й питання морських розмежувань [49]. Окрім цього, нова сирійська влада, на відміну від попереднього режиму, цілком охоче погоджується на ліванські пропозиції, котрі стосуються активізації процесу делімітації не лише сухопутного, але й морського кордону між двома державами [78].

4. Висновки

Ліванська Республіка залишається державою з юридично визнаними, але фактично невизначеними (неделімітованими та недемаркованими) кордонами. Просторова невпорядкованість проявляється на шести ключових напрямках:

1. Сирійсько-ліванський сухопутний кордон, котрий досі не має офіційної делімітації;

2. Район ферм Шебаа, котрий є проміжною, подвійно спірною територією, статус якої залежить як від неукладеності сирійсько-ліванської угоди, так і від чинника ізраїльського контролю;

3. Ізраїльсько-ліванська сухопутна межа, відома як Блакитна Лінія, котра не має обопільно визнаного статусу державного кордону, з огляду на відсутність мирної угоди між двома державами;

4. Неделімітований морський лівансько-ізраїльський кордон, до якого прилягають розмежовані у 2022 р. за згодою обох держав виключні економічні зони;

5. Нерозмежована, з огляду на незавершеність юридичної процедури, виключна економічна зона з Республікою Кіпр;

6. Лівансько-сирійський морський кордон з прилягаючою до нього частиною виключної економічної зони, котрі жодного разу протягом історії Ліванської Республіки не виступали об'єктами делімітації.

Причини такого стану речей мають комплексну природу й охоплюють три нерідко взаємопов'язані групи чинників: політично-інституційну (наявність перманентної напруженості у стосунках з обома безпосередніми сусідами, багатоконфесійність ліванського суспільства, слабкість центральної влади, велике значення впливу зовнішніх і позадержавних акторів, економічно-безпекову (процвітання у прикордонних районах масштабної різнопланової

контрабанди, котра виступає як одне з вагомих джерел насичення внутрішнього товарного та фінансового ринку й об'єктом різнорівневого політичного лобіювання) і міжнародно-правову (асиметричність договірних зобов'язань, відсутність ефективних механізмів реалізації рішень ООН, а також відмінне розуміння поняття «кордон» у кожної із зацікавлених сторін).

Нові можливості для переговорів стосовно ліванських кордонів визначилися завдяки низці взаємопов'язаних змін, що мали місце в левантійському субрегіоні у 2024-2025 рр. Йдеться про відчутну поразку ліванської Хезболли у війні з Ізраїлем і кардинальне владне перезавантаження у Бейруті та Дамаску. Проте, з огляду на збереження впливу вищезокреслених різнопланових чинників, можна говорити лише про ймовірність часткових позитивних зрушень. Маються на увазі: остаточне розмежування ліванської економічної зони з Кіпром і Сирією, ймовірну делімітацію морського кордону з останньою, а також – можливість початку активного проте дуже непростого процесу делімітації сухопутного лівансько-сирійського кордону. Ситуація ж з Ізраїлем, з огляду на нинішню жорстку позицію Тель-Авіва, недостатнє послаблення Хезболли та відсутність нових економічних стимулів, у найближчій перспективі залишиться незмінною.

Таким чином, процес делімітації ліванських кордонів у найближчій перспективі хоча й набуде певної позитивної динаміки, проте залишатиметься фрагментованим. При цьому, зрештою як і раніше, політична логіка усіх його контрагентів визначатиме їхню поведінку на суходолі, тоді як економічні пріоритети домінуватимуть у контексті проблематики розмежування морського простору.

Список використаних джерел та літератури

1. Traboulsi F. A History of Modern Lebanon. 2nd ed. London: Pluto Press, 2012. 308 p.
2. Скороход Ю.С. Діяльність міжнародних міждержавних організацій із врегулювання ліванського конфлікту: навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 207 с.
3. Зелінський А.Л. Ліванська республіка: між політичним конфесіоналізмом і політичним прагматизмом. *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. № 3 (15). С. 151–171.
4. Зелінський А.Л. Політична та військова діяльність ліванської Хезболли у 2011-2022 рр. і її результати (Ч. 1-2). *Проблеми всесвітньої історії*. 2024. № 4(28). С. 167–184; 2025. № 1(29). С. 156–175.
5. Ghaddar H. How Hezbollah Ends: A Better Lebanon Is Possible. *Foreign Affairs*. URL: <https://www.foreignaffairs.com/lebanon/how-hezbollah-ends>
6. Jagannathsingh A. Lebanon's Border Regime: Fluid Rigidity, Foreign Interference, and Hybrid Security Assemblages. *Global Migration: Consequences and Responses / Working Paper*. July 13, 2019. 58 p. URL: https://www.academia.edu/39811272/Lebanons_Border_Regime_Fluid_Rigidity_Foreign_Interference_and_Hybrid_Security_Assemblages_Working_Papers_Global_Migration_Consequences_and_Responses
7. Aboultaif E.W. The Leviathan Field Triggering a Maritime Border Dispute Cyprus, Israel, and Lebanon. *Journal of Borderlands Studies*. 2017. No. 3. P. 289–304.

8. Abd El-Aziz M.O. Will Lebanon and Israel Finally End their Maritime Border Dispute? *The Cairo Review of Global Affairs*. URL: https://www.thecairoreview.com/essays/will-lebanon-and-israel-finally-end-their-maritime-borders-dispute/?utm_source=chatgpt.com
9. Mitchell G. Is the Israeli-Lebanese Maritime Boundary Agreement Replicable? *War on the Rocks*. URL: https://warontherocks.com/2022/11/is-the-israel-lebanon-maritime-boundary-agreement-replicable/?utm_source=chatgpt.com
10. Nakhle C. Lebanon and Israel's historic maritime border deal. *GIS Report*. URL: https://www.gisreportsonline.com/r/israel-lebanon-maritime/?utm_source=chatgpt.com
11. ЗМІ: країни ЄС прагнуть тримати в таємниці плани відмови від російських енергоносіїв. *Radio Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosiya-haz-vidmova-yes/33470759.html>
12. Eshel D. The Israel-Lebanon Border Enigma. *IBRU Boundary and Security Bulletin*. 2000-2001. No. 4. P. 72–83.
13. O'Shea B. Lebanon's "Blue Line": A New International Border or Just Another Cease-fire Zone? *Studies in Conflict & Terrorism*. 2004. No. 1. P. 19–30.
14. Chatty D., Mansour N., Yassin N. Statelessness and Tribal Identity on Lebanon's Eastern Borders. *Mediterranean Politics*. 2013. No. 3. P. 411–426.
15. Kaufman A. Contested frontiers in the Syria-Lebanon-Israel region: cartography, sovereignty, and conflict. Washington, D.C.; Baltimore: Woodrow Wilson Center Press; The Johns Hopkins University Press, 2013. 281 p.
16. Meier D. Shaping Lebanon's borderlands: Armed Resistance and International Intervention in South Lebanon. London; New York: I.B. Tauris & Co. Ltd, 2016. 290 p.
17. Slesinger I. Alterity, Security and Everyday Geopolitics at Israel's Border with Lebanon. *Journal of Borderlands Studies*. 2016. No. 1. P. 123–139.
18. Tholens S. Border management in an era of "statebuilding lite": security assistance and Lebanon's hybrid sovereignty. *International Affairs*. 2017. No. 4. P. 865–882.
19. Mouawad J. Lebanon's border areas in light of the Syrian war: New actors, old marginalisation. *Middle East Directions Research Project Report*. 2018. No. 3. 22 p. URL: <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/32b05ec6-e871-5485-a8d8-335bae34e12a/content>
20. Schneidleder A. Discreet and Hegemonic Borderscapes of Galilee: Lebanese Residents of Israel and the Israel-Lebanon Border. *Geopolitics*. 2018. No. 3. P. 565–586.
21. Kassem S. UNIFIL's "Blue Line" Demarcation: Spatial Ordering, Political Subjectivity, and Settler Colonialism in South Lebanese Borderlands. *International Studies Quarterly*. 2024. No. 2. P. 1–10. URL: <https://academic.oup.com/isq/article/68/2/sqae051/7651030?login=false>
22. Singh A.K., Rajiv S.C. Israel-Lebanon Maritime Boundary Agreement: An Assessment. *Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses*. URL: <https://www.idsa.in/publisher/issuebrief/israel-lebanon-maritime-boundary-agreement-an-assessment>
23. Yiallourides K. Another Step Toward Peace: The Lebanon-Israel Maritime Agreement. *The Cairo Review of Global Affairs*. URL: https://www.thecairoreview.com/essays/another-step-toward-peace-the-lebanon-israel-maritime-agreement/?utm_source=chatgpt.com
24. Mokdad M., Abou Taha O. The Legal Effects of the Maritime Border Demarcation Agreement on the Lebanese State. *Arab Studies Quarterly*. 2025. No. 2. P. 102–116.
25. The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*. 1997. No. 2. P. 224–261.
26. Zamir M. The formation of modern Lebanon. Ithaca; London: Cornell University Press, 1985. 309 p.
27. Pipes D. Greater Syria: The History of an Ambition. 2nd ed. Oxford; New York: Oxford University Press, 1992. 264 p.

28. McHugo J. Syria: A History of the Last Hundred Years. 2nded. New York; London: The New Press, 2014. 320 p.
29. Зелінський А.Л. Ліван і Сирія - «сіамські близнюки» Леванту: стан речей на сучасному етапі. *Проблеми всесвітньої історії*. 2022. № 3(19). С. 98–113.
30. French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law* (Suppl.). 1923. No. 3. P. 177–182.
31. Thompson E.V. Will Syria Have to Withdraw from Lebanon? *Middle East Journal*. 2002. No. 1. P. 72–93.
32. Syria's historic decision to establish diplomatic relations with Lebanon and an analysis of its implications. *The Meir Amit Intelligence and Terrorism*. URL: <https://www.terrorism-info.org.il/en/18392/>
33. Зелінський А.Л. Ліванська Республіка у 2005-2023 рр.: здобутки Кедрової революції та спадщина сирійської окупації (Ч. 1–2). *Проблеми всесвітньої історії*. 2023. № 1(21). С. 176–195; № 2(22). С. 114–136.
34. Syrian Lebanese Higher Council – Agreements and Accords After the Treaty. URL: <https://syrialeb.org/site/english/index.php?node=115523>
35. UN Security Council Resolution 1680 (2006). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/575280?ln=en&v=pdf>
36. Eighth semi-annual report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolution 1559 (2004) (2008). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/639813?ln=en&v=pdf>
37. Sixteenth report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolution 1701 (2006) (2011). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/707149?v=pdf&ln=en>
38. Implementation of Security Council resolution 1701 (2006) during the period from 21 October 2024 to 20 February 2025. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/4079253?v=pdf&ln=en>
39. Mohamad N., Kafina M., Prins E. Assad's Regime and the Syrian Crisis (2011-2022). *Fanack*. URL: <https://fanack.com/syria/history-of-syria/the-syrian-crisis/assads-regime-and-the-syrian-crisis-2011-2022/>
40. Khaddour Kh., Tokmajyan A. Borders Without a Nation: Syria, Outside Powers, and Open-Ended Instability. Beirut: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, 2024. 41 p. URL: <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Kheder-Armenak-Syria%20report-final.pdf>
41. Singh S., Ahmad S. Beyond Assad: The Syrian Civil War, Humanitarian Crisis, and the Path to an Inclusive Future. *Journal of Peace Studies*. 2025. No. 1. P. 47–65.
42. Зелінський А.Л. Причини і наслідки падіння режиму аль-Асадів. *Проблеми всесвітньої історії*. 2025. № 2(30). С. 142–169.
43. Hage Ali M. Double Dealers: Lebanon and the Risks of Captagon Trafficking. Beirut: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center, 2025. 31 p. URL: https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Hage%20Ali_Lebanon_final.pdf
44. Ghaddar H. Lebanon-Syria Border Talks Can Restrain Hezbollah and Boost Security. *The Washington Institute for Near East Policy*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanon-syria-border-talks-can-restrain-hezbollah-and-boost-security>
45. Obeid M. Searching for the 'ideal face of the state' in a Lebanese border town. *Journal of the Royal Anthropological Institute*. 2010. No. 2. P. 330–346.
46. Young M. Pushing Back Against Hezbollah. *Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/middle-east/diwan/2025/02/pushing-back-against-hezbollah?lang=en¢er=middle-east>
47. Metni Torbey N. Lebanon–Syria: Borderlines and Broken Promises. *This is Beirut*. URL: <https://thisisbeirut.com.lb/articles/1320111/lebanonsyria-borderlines-and-broken-promises>
48. Tello A. Can Hezbollah still dictate outcomes in Syria, or have battlefield losses curtailed its once formidable influence? *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2616765/middle-east>

49. al-Mahmoud H., Ibrahim H. Syria and Lebanon redraw borders by land and sea. *Enab Baladi*. URL: <https://english.enabbaladi.net/archives/2025/05/syria-and-lebanon-redraw-borders-by-land-and-sea/>
50. Hof F.C. Defining and stabilizing Lebanon's borders. *Middle East Institute*. URL: <https://www.mei.edu/publications/defining-and-stabilizing-lebanons-borders>
51. Karam P. Rumors and Risks: Lebanon's Political Anxieties and Relations with the New Syria. *Arab Center Washington DC*. URL: <https://arabcenterdc.org/resource/rumors-and-risks-lebanons-political-anxieties-and-relations-with-the-new-syria/>
52. Salhani J. Lebanon-Syria border clashes reflect new realities on the ground. *Features / Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/features/2025/3/24/lebanon-syria-border-clashes-reflect-new-realities-on-the-ground>
53. Minister of Defense meets Syrian Foreign Affairs Minister in Al-Ula, discuss border demarcation, ways to enhance coordination between both countries. *NNA Lebanon*. URL: <https://www.nna-leb.gov.lb/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/813229/minister-of-defense-meets-syrian-foreign-affairs-m>
54. Druze seek Sweida autonomy and turn toward Israel, adding new twist to Syria's tensions. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2617386/middle-east>
55. Syria's Al-Sharaa, in New York, renews call for US to formally drop sanctions. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2616302/middle-east>
56. The 11 points of the 'Barrack plan' approved by the Salam Cabinet. *L'Orient Today*. URL: https://today.lorientlejour.com/article/1472823/weapons-israeli-withdrawal-border-demarcation-the-11-points-of-the-barrack-plan-approved-by-the-salam-cabinet.html?utm_source=chatgpt.com
57. The Taif Agreement. URL: https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/files/Lebanon/the_taiif_agreement_english_version_.pdf
58. Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 425 (1978) and 426 (1978) (22 may 2000). URL: <https://docs.un.org/en/S/2000/460>
59. Hizbullah's Documents: From the 1985 Open Letter to the 2009 Manifesto / ed. and transl. J. Alagha. Amsterdam: Pallas and Amsterdam University Press, 2011. 222 p.
60. Israel–Hezbollah conflict (2023–present). *Wikipedia*. URL: [https://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Hezbollah_conflict_\(2023%E2%80%93present\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Hezbollah_conflict_(2023%E2%80%93present))
61. Full text: The Israel-Hezbollah ceasefire deal. *The Times of Israel*. URL: <https://www.timesofisrael.com/full-text-the-israel-hezbollah-ceasefire-deal/>
62. Houssari N. Lebanese Cabinet receives military's weapons plan. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2614260/middle-east>
63. Ghaddar H. Without a Hezbollah Disarmament Deadline, Lebanon Should Face Repercussions. *The Washington Institute for Near East Policy*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/without-hezbollah-disarmament-deadline-lebanon-should-face-repercussions>
64. Tello A. What the Lebanon-Israel diplomatic deadlock means for regional stability and peace. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2619889/middle-east>
65. Lebanese army walks political tightrope to disarm Hezbollah. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2620530/middle-east>
66. The maritime boundaries and natural resources of the Republic of Lebanon. Challenges and Opportunities. Version of December 2014. URL: <http://data.infopro.com.lb/file/Legal%20section%201-6.pdf>
67. Full text of the maritime border deal agreed between Israel and Lebanon. *The Times of Israel*. URL: <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-the-maritime-border-deal-agreed-between-israel-and-lebanon/>

68. No gas finds after drilling at Lebanon's offshore Block 9, source says. *Reuters*. URL: https://www.reuters.com/world/middle-east/no-gas-finds-after-drilling-lebanons-offshore-block-9-source-2023-10-13/?utm_source=chatgpt.com
69. Abou Zeid B. Lebanon-Cyprus Maritime Border Talks Reach Critical Stage. *This is Beirut*. URL: <https://thisisbeirut.com.lb/articles/1320921/lebanon-cyprus-maritime-border-talks-reach-critical-stage>
70. Aoun chairs first meeting of committee tasked with Cyprus border negotiations. *L'Orient Today*. URL: <https://today.lorientlejour.com/article/1472655/aoun-chairs-first-meeting-of-committee-tasked-with-cyprus-border-negotiations.html>
71. Eissler E.R., Arasil G. Maritime Boundary Delimitation in the Eastern Mediterranean. *The RUSI Journal*. 2014. No. 2. P. 74–80.
72. Lebanon-Greek Cypriot maritime deal sparks legal, political backlash. *Türkiye Today*. URL: https://www.turkiyetoday.com/region/lebanon-greek-cypriot-maritime-deal-sparks-legal-political-backlash-3210537?utm_source=chatgpt.com
73. Bimbishis A. Cyprus-Lebanon maritime deal stands firm despite Turkish interference attempts. *In-cyprus.com*. URL: https://in-cyprus.philenews.com/insider/cyprus-lebanon-maritime-deal-strong-despite-turkey-attempts/?utm_source=chatgpt.com
74. After Israel, Lebanon eyes sea border talks with Syria. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2196451/middle-east>
75. Sabaghi D. Syria's oil and gas exploration deal with Russia threatens maritime dispute with Lebanon. *Middle East Eye*. URL: <https://www.middleeasteye.net/news/syria-lebanon-russia-oil-gas-exploration-deal-maritime-dispute>
76. Syrian Kurdish leader says reached first deal on merging forces with regular army. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2618707/middle-east>
77. Hajj E. Nikolaos van Dam outlines his vision for post-war Syria. *Fanack*. URL: <https://fanack.com/opinion/features-insights/nikolas-van-dam~271017/>
78. Lebanese President: Talks with Syrian President al-Sharaa Constructive. *SANA*. URL: <https://sana.sy/en/syria-and-the-world/2272333/>

References

1. Traboulsi, F. (2012). *A History of Modern Lebanon*. 2nd ed. London: Pluto Press. [In English].
2. Skorokhod, Yu.S. (2012). *Diyal'nist' mizhnarodnykh mizhderzhavnykh orhanizatsiy iz vrehulyuvannya livans'koho konfliktu : navchal'nyy posibnyk* [The activity of the international intergovernmental organizations for the settlement of the Lebanese conflict: the textbook]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr "Kyyivs'kyi universytet". [In Ukrainian].
3. Zelinskyi, A.L. (2021). Livans'ka respublika: mizh politychnym konfesionalizmom i politychnym prahmatyzmom [Lebanese Republic: between Political Confessionalism and Political Pragmatism]. *Problemy vsesvitn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 3, pp. 151–171. [In Ukrainian].
4. Zelinskyi, A.L. (2024-2025). PolitychnataviiskovadiialnistlivanskoiKhezbollahy 2011-2022 rr. iyirezultaty (Ch. 1-2) [A Political and Military Activities of the Lebanese Hezbollah in 2011-2022 and their Results (P. 1–2)]. *Problemy vsesvitn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 4, pp. 167–184, 1, pp. 156–175. [In Ukrainian].
5. Ghaddar, H. How Hezbollah Ends: A Better Lebanon Is Possible. *Foreign Affairs*. [Online]. Available from: <https://www.foreignaffairs.com/lebanon/how-hezbollah-ends> [In English].
6. Jagarnathsingh, A. (2019). Lebanon's Border Regime: Fluid Rigidity, Foreign Interference, and Hybrid Security Assemblages. *Global Migration: Consequences and Responses / Working Paper*. [Online]. Available from: https://www.academia.edu/39811272/Lebanons_Border_Regime_Fluid_Rigidity_Foreign_Interference_and_Hybrid_Security_Assemblages_Working_Papers_Global_Migration_Consequences_and_Responses [In English].

7. Aboultaif, E.W. (2017). The Leviathan Field Triggering a Maritime Border Dispute Cyprus, Israel, and Lebanon. *Journal of Borderlands Studies*, 3, pp. 289–304. [In English].
8. Abd El-Aziz, M.O. Will Lebanon and Israel Finally End their Maritime Border Dispute? *The Cairo Review of Global Affairs*. [Online]. Available from: https://www.thecaireview.com/essays/will-lebanon-and-israel-finally-end-their-maritime-borders-dispute/?utm_source=chatgpt.com [In English].
9. Mitchell, G. Is the Israeli-Lebanese Maritime Boundary Agreement Replicable? *War on the Rocks*. [Online]. Available from: https://warontherocks.com/2022/11/is-the-israel-lebanon-maritime-boundary-agreement-replicable/?utm_source=chatgpt.com [In English].
10. Nakhle, C. Lebanon and Israel's historic maritime border deal. *GIS Report*. [Online]. Available from: https://www.gisreportsonline.com/r/israel-lebanon-maritime/?utm_source=chatgpt.com [In English].
11. ZMI: krayinye Yes prahnut' trymaty v tayemnytsi plany vidmovy vid rosiys'kykh enerhonosiyiv. *Radio Svoboda* [Radio Liberty]. [Online]. Available from: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rosiya-haz-vidmova-yes/33470759.html> [In Ukrainian].
12. Eshel, D. (2000-2001). The Israel-Lebanon Border Enigma. *IBRU Boundary and Security Bulletin*, 4, pp. 72–83. [In English].
13. O'Shea, B. (2004). Lebanon's "Blue Line": A New International Border or Just Another Cease-fire Zone? *Studies in Conflict & Terrorism*, 1, pp. 19–30. [In English].
14. Chatty, D., Mansour, N., (2013). Yassin N. Statelessness and Tribal Identity on Lebanon's Eastern Borders. *Mediterranean Politics*, 3, pp. 411–426. [In English].
15. Kaufman, A. (2013). *Contested frontiers in the Syria-Lebanon-Israel region : cartography, sovereignty, and conflict*. Washington, D.C.; Baltimore: Woodrow Wilson Center Press; The Johns Hopkins University Press. [In English].
16. Meier, D. (2016). *Shaping Lebanon's borderlands: Armed Resistance and International Intervention in South Lebanon*. London; New York: I.B. Tauris & Co. Ltd. [In English].
17. Slesinger, I. (2016). Alterity, Security and Everyday Geopolitics at Israel's Border with Lebanon. *Journal of Borderlands Studies*, 1, pp. 123–139. [In English].
18. Tholens, S. (2017). Border management in an era of "statebuilding lite": security assistance and Lebanon's hybrid sovereignty. *International Affairs*, 4, pp. 865–882. [In English].
19. Mouawad, J. (2018). Lebanon's border areas in light of the Syrian war: New actors, old marginalisation. *Middle East Directions Research Project Report*, 3. [Online]. Available from: <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/32b05ec6-e871-5485-a8d8-335bae34e12a/content> [In English].
20. Schneidleder, A. (2018). Discreet and Hegemonic Borderscapes of Galilee: Lebanese Residents of Israel and the Israel-Lebanon Border. *Geopolitics*, 3, pp. 565–586. [In English].
21. Kassem, S. (2024). UNIFIL's "Blue Line" Demarcation: Spatial Ordering, Political Subjectivity, and Settler Colonialism in South Lebanese Borderlands. *International Studies Quarterly*, 2, pp. 1–10. [Online]. Available from: <https://academic.oup.com/isq/article/68/2/sqae051/7651030?login=false> [In English].
22. Singh, A.K., Rajiv, S.C. Israel-Lebanon Maritime Boundary Agreement: An Assessment. *Manohar Parrikar Institute for Defence Studies and Analyses*. [Online]. Available from: <https://www.idsa.in/publisher/issuebrief/israel-lebanon-maritime-boundary-agreement-an-assessment> [In English].
23. Yiallourides, K. Another Step Toward Peace: The Lebanon-Israel Maritime Agreement. *The Cairo Review of Global Affairs*. [Online]. Available from: https://www.thecaireview.com/essays/another-step-toward-peace-the-lebanon-israel-maritime-agreement/?utm_source=chatgpt.com [In English].
24. Mokdad, M., Abou Taha, O. (2025). The Legal Effects of the Maritime Border Demarcation Agreement on the Lebanese State. *Arab Studies Quarterly*, 2, pp. 102–116. [In English].

25. (1997). The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*, 2, pp. 224–261. [In English].
26. Zamir, M. (1985). *The formation of modern Lebanon*. Ithaca; London: Cornell University Press. [In English].
27. Pipes, D. (1992). *Greater Syria: The History of an Ambition*. 2nd ed. Oxford; New York: Oxford University Press. [In English].
28. McHugo, J. (2014). *Syria: A History of the Last Hundred Years*. 2nded. New York; London: The New Press. [In English].
29. Zelinskyi, A.L. (2022). Livan i Syriya – "siams'ki blyznyuky" Levantu: stan rechey na suchasnomu etapi [Lebanon and Syria – the "Siamese twins" of the Levant: a current situation]. *Problemy vsesvithn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 3, pp. 98–113. [In Ukrainian].
30. (1923). French Mandate for Syria and the Lebanon. *The American Journal of International Law* (Suppl.), 3, pp. 177–182. [In English].
31. Thompson, E.V. (2002). Will Syria Have to Withdraw from Lebanon? *Middle East Journal*, 1, pp. 72–93. [In English].
32. Syria's historic decision to establish diplomatic relations with Lebanon and an analysis of its implications. *The Meir Amit Intelligence and Terrorism*. [Online]. Available from: <https://www.terrorism-info.org.il/en/18392/> [In English].
33. Zelinskyi, A.L. (2023). *Livans'ka Respublika u 2005-2023 rr.: zdobutky Kedrovoyi revolyutsiyi ta spadshchyna syriys'koyi okupatsiyi (Ch. 1–2)* [The Republic of Lebanon during 2005-2023: the achievements of Cedar revolution and a heritage of the syrian occupation (P. 1–2)]. *Problemy vsesvithn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 1, pp. 176–195, 2, pp. 114–136. [In Ukrainian].
34. *Syrian Lebanese Higher Council – Agreements and Accords After the Treaty*. [Online]. Available from: <https://syr-leb.org/site/english/index.php?node=115523> [In English].
35. *UN Security Council Resolution 1680 (2006)*. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/575280?ln=en&v=pdf> [In English].
36. *Eighth semi-annual report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolution 1559 (2004) (2008)*. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/639813?ln=en&v=pdf> [In English].
37. *Sixteenth report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolution 1701 (2006) (2011)*. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/707149?v=pdf&ln=en> [In English].
38. *Implementation of Security Council resolution 1701 (2006) during the period from 21 October 2024 to 20 February 2025*. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/4079253?v=pdf&ln=en> [In English].
39. Mohamad, N., Kafina, M., Prins, E. Assad's Regime and the Syrian Crisis (2011-2022). *Fanack*. [Online]. Available from: <https://fanack.com/syria/history-of-syria/the-syrian-crisis/assads-regime-and-the-syrian-crisis-2011-2022/> [In English].
40. Khaddour, Kh., Tokmajyan, A. (2024). *Borders Without a Nation: Syria, Outside Powers, and Open-Ended Instability*. Beirut: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center. [Online]. Available from: <https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Kheder-Armenak-Syria%20report-final.pdf> [In English].
41. Singh, S., Ahmad, S. (2025). Beyond Assad: The Syrian Civil War, Humanitarian Crisis, and the Path to an Inclusive Future. *Journal of Peace Studies*, 1, pp. 47–65. [In English].
42. Zelinskyi, A.L. (2025). Prychyny i naslidky padinnya rezhymu al'-Asadiv [Causes and consequences of the fall of the al-Assad regime]. *Problemy vsesvithn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 2, pp. 142–169. [In Ukrainian].
43. Hage Ali, M. (2025). *Double Dealers: Lebanon and the Risks of Captagon Trafficking*. Beirut: Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center. [Online]. Available from: https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/Hage%20Ali_Lebanon_final.pdf [In English].
44. Ghaddar, H. Lebanon-Syria Border Talks Can Restrain Hezbollah and Boost Security. *The Washington Institute for Near East Policy*. [Online]. Available from:

- <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/lebanon-syria-border-talks-can-restrain-hezbollah-and-boost-security> [In English].
45. Obeid, M. (2010). Searching for the 'ideal face of the state' in a Lebanese border town. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 2, pp. 330–346. [In English].
 46. Young, M. Pushing Back Against Hezbollah. *Carnegie Endowment for International Peace*. [Online]. Available from: <https://carnegieendowment.org/middle-east/diwan/2025/02/pushing-back-against-hezbollah?lang=en¢er=middle-east> [In English].
 47. Metni Torbey, N. Lebanon–Syria: Borderlines and Broken Promises. *This is Beirut*. [Online]. Available from: <https://thisisbeirut.com.lb/articles/1320111/lebanonsyria-borderlines-and-broken-promises> [In English].
 48. Tello, A. Can Hezbollah still dictate outcomes in Syria, or have battlefield losses curtailed its once formidable influence? *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2616765/middle-east> [In English].
 49. al-Mahmoud, H., Ibrahim, H. Syria and Lebanon redraw borders by land and sea. *Enab Baladi*. [Online]. Available from: <https://english.enabbaladi.net/archives/2025/05/syria-and-lebanon-redraw-borders-by-land-and-sea/> [In English].
 50. Hof, F.C. Defining and stabilizing Lebanon's borders. *Middle East Institute*. [Online]. Available from: <https://www.mei.edu/publications/defining-and-stabilizing-lebanons-borders> [In English].
 51. Karam, P. Rumors and Risks: Lebanon's Political Anxieties and Relations with the New Syria. *Arab Center Washington DC*. [Online]. Available from: <https://arabcenterdc.org/resource/rumors-and-risks-lebanons-political-anxieties-and-relations-with-the-new-syria/> [In English].
 52. Salhani, J. Lebanon-Syria border clashes reflect new realities on the ground. *Features / Al Jazeera*. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/features/2025/3/24/lebanon-syria-border-clashes-reflect-new-realities-on-the-ground> [In English].
 53. Minister of Defense meets Syrian Foreign Affairs Minister in Al-Ula, discuss border demarcation, ways to enhance coordination between both countries. *NNA Lebanon*. [Online]. Available from: <https://www.nna-leb.gov.lb/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/813229/minister-of-defense-meets-syrian-foreign-affairs-m> [In English].
 54. Druze seek Sweida autonomy and turn toward Israel, adding new twist to Syria's tensions. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2617386/middle-east> [In English].
 55. Syria's Al-Sharaa, in New York, renews call for US to formally drop sanctions. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2616302/middle-east> [In English].
 56. The 11 points of the 'Barrack plan' approved by the Salam Cabinet. *L'Orient Today*. [Online]. Available from: https://today.lorientjour.com/article/1472823/weapons-israeli-withdrawal-border-demarcation-the-11-points-of-the-barrack-plan-approved-by-the-salam-cabinet.html?utm_source=chatgpt.com [In English].
 57. *The Taif Agreement*. [Online]. Available from: https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/files/Lebanon/the_taif_agreement_english_version_.pdf [In English].
 58. *Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 425 (1978) and 426 (1978) (22 may 2000)*. [Online]. Available from: <https://docs.un.org/en/S/2000/460> [In English].
 59. (2011). *Hizbullah's Documents: From the 1985 Open Letter to the 2009 Manifesto* / ed. and transl. J. Alagha. Amsterdam: Pallas and Amsterdam University Press. [In English].
 60. Israel–Hezbollah conflict (2023–present). *Wikipedia*. [Online]. Available from: [https://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Hezbollah_conflict_\(2023%E2%80%93present\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Israel%E2%80%93Hezbollah_conflict_(2023%E2%80%93present)) [In English].

61. Full text: The Israel-Hezbollah ceasefire deal. *The Times of Israel*. [Online]. Available from: <https://www.timesofisrael.com/full-text-the-israel-hezbollah-ceasefire-deal/> [In English].
62. Houssari, N. Lebanese Cabinet receives military's weapons plan. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2614260/middle-east> [In English].
63. Ghaddar, H. Without a Hezbollah Disarmament Deadline, Lebanon Should Face Repercussions. *The Washington Institute for Near East Policy*. [Online]. Available from: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/without-hezbollah-disarmament-deadline-lebanon-should-face-repercussions> [In English].
64. Tello, A. What the Lebanon-Israel diplomatic deadlock means for regional stability and peace. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2619889/middle-east> [In English].
65. Lebanese army walks political tightrope to disarm Hezbollah. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2620530/middle-east> [In English].
66. *The maritime boundaries and natural resources of the Republic of Lebanon. Challenges and Opportunities. Version of December 2014*. [Online]. Available from: <http://data.infopro.com.lb/file/Legal%20section%201-6.pdf> [In English].
67. Full text of the maritime border deal agreed between Israel and Lebanon. *The Times of Israel*. [Online]. Available from: <https://www.timesofisrael.com/full-text-of-the-maritime-border-deal-agreed-between-israel-and-lebanon/> [In English].
68. No gas finds after drilling at Lebanon's offshore Block 9, source says. *Reuters*. [Online]. Available from: https://www.reuters.com/world/middle-east/no-gas-finds-after-drilling-lebanons-offshore-block-9-source-2023-10-13/?utm_source=chatgpt.com [In English].
69. Abou Zeid, B. Lebanon-Cyprus Maritime Border Talks Reach Critical Stage. *This is Beirut*. [Online]. Available from: <https://thisisbeirut.com.lb/articles/1320921/lebanon-cyprus-maritime-border-talks-reach-critical-stage> [In English].
70. Aoun chairs first meeting of committee tasked with Cyprus border negotiations. *L'Orient Today*. [Online]. Available from: <https://today.lorientlejour.com/article/1472655/aoun-chairs-first-meeting-of-committee-tasked-with-cyprus-border-negotiations.html> [In English].
71. Eissler, E.R., Arasil, G. (2014). Maritime Boundary Delimitation in the Eastern Mediterranean. *The RUSI Journal*, 2, pp. 74–80. [In English].
72. Lebanon-Greek Cypriot maritime deal sparks legal, political backlash. *Türkiye Today*. [Online]. Available from: https://www.turkiyetoday.com/region/lebanon-greek-cypriot-maritime-deal-sparks-legal-political-backlash-3210537?utm_source=chatgpt.com [In English].
73. Bimbishis, A. Cyprus-Lebanon maritime deal stands firm despite Turkish interference attempts. *In-cyprus.com*. [Online]. Available from: https://in-cyprus.philenews.com/insider/cyprus-lebanon-maritime-deal-strong-despite-turkey-attempts/?utm_source=chatgpt.com [In English].
74. Sabaghi, D. Syria's oil and gas exploration deal with Russia threatens maritime dispute with Lebanon. *Middle East Eye*. [Online]. Available from: <https://www.middleeasteye.net/news/syria-lebanon-russia-oil-gas-exploration-deal-maritime-dispute> [In English].
75. After Israel, Lebanon eyes sea border talks with Syria. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2196451/middle-east> [In English].
76. Syrian Kurdish leader says reached first deal on merging forces with regular army. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2618707/middle-east> [In English].
77. Hajj, E. Nikolaos van Dam outlines his vision for post-war Syria. *Fanack*. [Online]. Available from: <https://fanack.com/opinion/features-insights/nikolas-van-dam-271017/> [In English].
78. Lebanese President: Talks with Syrian President al-Sharaa Constructive. *SANA*. [Online]. Available from: <https://sana.sy/en/syria-and-the-world/2272333/> [In English].

Zelinskyi A. Lebanon – a Country of Non-existent Borders.

The Lebanese Republic is a state with undelimited and undemarcated borders. This applies to its land and maritime boundaries with Syria and Israel, as well as to the delimitation of its Exclusive Economic Zone (EEZ) with Syria and the Republic of Cyprus. The only exception is the technical delineation of the boundary between the Lebanese and Israeli EEZs.

The causes of this situation are complex and fall into three interrelated groups. (1) The political-institutional factors include the permanent tension in relations with both immediate neighbors, the multiconfessional structure of Lebanese society, the weakness of the central government, and the significant influence of external and non-state actors. (2) The economic-security dimension is reflected in the thriving large-scale and multifaceted cross-border smuggling, which serves as one of the main sources of domestic market supply and financial inflow, as well as an object of multilevel political patronage. (3) The international-legal factors concern the asymmetry of treaty obligations, the lack of effective mechanisms for implementing UN resolutions, and the differing interpretations of the notion of “border” by the interested parties.

New opportunities for border negotiations emerged as a result of a series of interconnected developments in the Levantine subregion during 2024–2025 – namely, the decisive defeat of Lebanon’s Hezbollah in its war with Israel and the subsequent political realignments in both Beirut and Damascus. However, given the persistence of the aforementioned structural factors, only partial positive shifts appear likely. These may include the final delimitation of Lebanon’s EEZ with Cyprus and Syria, a possible delimitation of the maritime boundary with the latter, and the initiation of a very complex process of delimiting the Lebanese–Syrian land border. As of today, insurmountable obstacles remain only in the case of any further border settlement with Israel.

Keywords: *Lebanese Republic, Syrian Arab Republic, State of Israel, Republic of Cyprus, Republic of Türkiye, border delimitation, border demarcation.*

Надійшла до редколегії: 18.12.2025

Прийнята до друку після рецензування: 20.01.2026

Дата публікації: 26.03.2026